

“El cas Sixena és el triomf de la desmemòria”

Autor: Maria Palau

Data de publicació: 20-12-2023

«A Aragó s'han reinventat l'edat mitjana, però com que aquí no tenim ni idea del que va passar, ens ho empassem o mirem cap a un altre costat»: Flocel Sabaté.

Flocel Sabaté, catedràtic d'història medieval a la Universitat de Lleida, és una veu de prestigi internacional. D'aquí que la revista *Écrire l'histoire*, editada pel Centre National de Recherches Scientifiques francès, li demanés un article que posés llum a la foscor que va impregnar el Museu de Lleida l'11 de desembre del 2017, quan la Guàrdia Civil va entrar-hi per confiscar 44 obres d'art originàries del monestir de Sixena. El text resultant, realment lluminós, ha tingut molt recorregut i ara ha agafat forma de llibre, traduït al català: *Assalt militar en un museu a Catalunya en el segle XXI. Anàlisi dels fets en el seu context* (Edicions Sidillà).

Què et va passar els dies posteriors a l'11 de desembre del 2017?

Vaig rebre molts missatges de col·legues de la comunitat científica internacional consternats. Aquí estem acostumats a veure de tot i ens semblen normals coses que no en són gens, de normals, per a la gent de fora. No entenien que la Guàrdia Civil hagués entrat de nit en un museu per traslladar unes obres a només 65 quilòmetres i, a més, a un lloc que no és ni un museu sinó un monestir privat. Volien saber el perquè. Això ens porta irremediablement a parlar de la relació entre Catalunya i Aragó i, inextricablement, de la relació entre Catalunya i Espanya...

No ens avancem. Parles de la perplexitat que va produir als professionals dels museus, del patrimoni i de la història de tot el món. Excepte d'Espanya.

Silenci a Espanya o, literalment, alegria. I gairebé silenci a Catalunya, cosa que vol dir que ens estem avesant a

empassar-nos moltes coses. Vuitanta guàrdies civils vestits amb roba d'assalt, amb la metralleta a la mà i a pas militar entrant en un museu, és a dir, una escenografia intimidatòria: el que és estrany és que no sobti que això hagi passat a l'Europa d'ara.

Quina valentia, els treballadors del museu. Sols davant el perill.

Van col·laborar en tot moment i no van respondre a cap provocació. I això va fer que encara quedés més absurd aquell desplegament, perquè no hi havia cap animadversió de la part catalana.

L'error és pensar que aquest conflicte va d'uns objectes artístics asèptics.

N'hi ha moltes, de trapes. També ho és dir que com que tenim la separació de poders no qüestionarem el que fan els jutges, llevat que siguin corruptes, que tampoc ho estic dient, això. Però de coses rares n'han passat. L'assalt al Museu de Lleida l'autoritza un jutge de primera instància que només feia un mes que havia assumit el càrrec. I, a més, concedeix una entrevista al principal diari d'Aragó en què declara que està molt content “del inmenso cariño” que va rebre dels aragonesos per la sentència. És més que rar això. Tenim un escenari en què tots els protagonistes –la Guàrdia Civil, els polítics, els mitjans de comunicació i fins i tot els jutges– fan coses que no són normals. Els polítics, que haurien de ser conciliadors, el que fan és encendre els ànims. I aquests mateixos polítics són els que intenten capgirar completament la veritat històrica.

Ja tenim el concepte fonamental: la història i la seva tergiversació. Sixena va d'això, per què costa tant admetre-ho?

Els catalans els han pres no tan sols unes obres d'art sinó la història, diuen. I el que és sorprenent és que a Catalunya ningú els respon. Tot es va acceptant i és igual que apareguin com a dolents els que són les víctimes: el museu, les obres i al cap i a la fi els catalans, perquè tot és culpa dels catalans. Tot d'una s'ignora la història continuada d'aquestes terres des del segle XII, que hauríem de dir des d'abans, perquè en època musulmana, també. I Lleida n'era la capital. Quan als anys cinquanta del segle XX es pregunta als habitants de Vilanova de Sixena on van al mercat, contesten que a Lleida. No és aquesta ratlleta que ens imaginem que és la Franja a pocs quilòmetres sinó tota una zona a banda i banda que amb naturalitat viuen la capitalitat de Lleida per anar-hi a comprar o al metge. Les relacions membranoses a les terres del bisbat de Lleida duren segles i es veu com una cosa positiva, fins que fa nosa i s'ha de tallar.

I per què s'arriba a aquest cisma?

Hi ha diverses diòcesis a Espanya que s'encavalquen entre províncies, però l'única que han amputat és la de Lleida. I d'obres d'art, només es reclamen les que són aquí. Fins i tot de Sixena, del mateix retaule que ha anat cap allà des de Lleida, hi ha un fragment a Saragossa que no el demanen. El nou paradigma és problematitzar les relacions amb Catalunya i així intentar crear una identitat d'Aragó que no existia. I això ho diuen els geògrafs de la Universitat de Saragossa que cito al text: al final del franquisme, Aragó és una regió envellida i sense vitalitat. Es van inventar la barrera creant una enemistat amb Catalunya i amb els catalans. La culminació en aquest discurs identitari és la frontera mental. On abans hi havia una membrana ara s'hi ha imposat un mur. De fet, s'ha importat el que es va fer primer a València.

No hi ha història més potinejada que la de la corona d'Aragó.

La mala memòria de la corona d'Aragó és la clau de tot. Com que no s'explica el que fou, tampoc a Catalunya, pots canviar el passat i no passa absolutament res. Que és el que està fent Aragó, sobretot els polítics.

El rigor històric substituït de sobte per un calendari patrocinat pel president Javier Lambán amb tot de lemes

pseudohistòrics en què els catalans són el mal.

És que ni els cal fer un estudi alternatiu: amb dotze eslògans ja han reescrit la història que “els van robar els catalans”. I així és com Aragó s'ha cohesionat: amb la confrontació. I lliga molt bé amb una cohesió d'Espanya al voltant de la identitat castellana, que és la que s'imposa al segle XIX. La línia de reforçar la cohesió de la regió aragonesa concorda amb el nacionalisme espanyol. És curiosíssim: l'autonomia li ha anat molt més bé a Aragó que a nosaltres.

Al llibre dius que certes posicions del govern aragonès són molt més radicals i tot que a la dictadura de Franco.

Al manual d'història escolar més famós publicat a Saragossa el 1945 es parla de la corona catalanoaragonesa, i resulta que el 2018 Aragó prohibeix aquesta expressió a tots els llibres de les escoles. És, per tant, un nacionalisme furibund: no pots ni esmentar els catalans. Els reis han d'anar numerats segons ells diguin i proclamen que a tot arreu els membres de la corona d'Aragó, catalans, valencians i mallorquins inclosos, eren coneguts com a aragonesos. Tot el contrari del que diuen la documentació i els estudis europeus.

I els historiadors aragonesos seriosos no en diuen res?

En general, excepte un o dos noms, no segueixen l'actitud bel·licosa del govern, però tampoc responen. Viuen en la torre d'ivori científica. Insisteixo, en positiu, no donen suport a les manipulacions històriques.

La distorsió d'aquest passat és imparable?

Va guanyant terreny. Soc pessimista amb el futur. És que aquí a Catalunya tampoc hi ha cap consciència del que fou la corona d'Aragó.

A la part final del llibre ho escrius així: “L'absència de resposta també es pot explicar pel fet que la discussió sobre la història ha deixat de formar part de l'argumentari identitari català.”

I més endavant hi afegeixo: “La manca d'interès per la llengua, per la cultura i pel patrimoni no té perquè estar deslligat entre si i pot revelar una tendència en l'evolució de la societat catalana actual.” Els l'estem servint en safata, la nostra pròpia aniquilació.

És a dir, els primers que estem girant l'esquena a la història som els catalans?

No hi ha cap dubte. Tothom apel·la a la història des del desconeixement absolut. I no es fa res per corregir-ho. A nivell mundial s'està prioritzant l'ensenyament contemporani, del segle XIX cap aquí, però és que en el nostre cas això ens fa molt més mal. L'origen de tot, de per què els pobles estan on estan, el paisatge és com és, hi ha les ruïnes d'uns castells i per què hi ha una relació específica entre Catalunya, València, Mallorca i Aragó, no s'explica a l'escola. A Aragó s'han reinventat l'edat mitjana, però com que aquí no tenim ni idea del que va passar ens ho empassem o mirem cap a un altre costat. Estem perdent tota la memòria, tots els trets propis, i no hi ha cap reacció.

S'ha parlat molt del cas Sixena, i poc de la sortida per la porta del darrere de les obres de la Franja, el cor del Museu de Lleida. T'hi refereixes, també, a aquest lliurament “dòcil” per part dels polítics catalans.

Va ser el gran atac al moll de l'os del museu. De Sixena hi havia set obres exposades; de la Franja, més d'un centenar. I sent tan greu, tan i tan greu, la consigna va ser no fer cap escarafall i apaivagar reaccions populars.

El conflicte del patrimoni de Sixena i la Franja s'acaba mesclant amb les reclamacions de l'espoli colonial. Fins i tot entren en aquest joc pervers veus de Catalunya.

Des d'un punt de vista històric és absurd i si algú ha estat colonitzat som nosaltres en el sentit de com s'ha reescrit la història de manera sistemàtica des del segle XIX. Quan es busca el discurs de cohesió nacional d'Espanya, fa un segle i mig, hi ha una gran discussió, s'acaba descartant l'altra Espanya possible que hagués estat la federal de la corona d'Aragó i s'imposa la centralista, conservadora i castellana. Si a sobre d'això no en som conscients i comprem i assumim aquesta narrativa, que és el que està passant, estem acabats.

Fins i tot els hem pres l'arxiu de la corona d'Aragó. El súmmum de les manipulacions.

El punt clau és la trampa de la paraula Aragó. La corona d'Aragó va ser una suma de territoris autònoms institucionalment que compartien l'autoritat d'un mateix sobirà. Si es diu corona d'Aragó no és per la regió d'Aragó sinó perquè és el nom de la dinastia, com hi ha la dinastia dels d'Anjou o la dinastia dels Borbó. I tota la formació d'aquesta dinastia es basa sobretot, perquè li dona més prestigi, en la cultura catalana. Els reis són catalans. L'expansió mediterrània es fa en català. Arreu són coneguts com a catalans. Aquesta és la història, i l'han esborrat. Nosaltres hem deixat d'existir en el passat. En el relat de la unitat d'Espanya els catalans no hi tenim lloc com a identitat. Em preguntaves per l'arxiu. És que és tan elemental... Els papers del rei eren a Barcelona perquè Barcelona era la capital, no Saragossa. Fins a principi del segle XIX, tots els historiadors, d'aquí i de fora, quan citen els documents diuen que els han consultat a l'Arxiu Reial de Barcelona. Quan ja no existeix la corona d'Aragó i passa a mans de l'Estat espanyol, li comencen a dir Archivo de la Corona de Aragón. No és fins a una data molt tardana, fa cent anys, que es popularitza aquest nom posat a Madrid. Tot plegat forma part de la mateixa desmemòria. I això és el que és el cas Sixena: el triomf de la desmemòria.

L'audiovisual, que avui és el gran propagador de fets històrics –amb més o menys fidelitat– té una mina verge en la corona d'Aragó. És ben bé que els catalans no ens ho creiem.

Podrien sortir-ne moltíssimes, de pel·lícules! L'expansió –els peixos del Mediterrani no gosaven treure el cap si no duïen les quatre barres al llom, deia Descloit–, els almogàvers a Grècia, la relació amb els càtars, les històries dels comtes... Violència, assassinats, excessos... Dona per a molt! Diràs: quina colla de salvatges. I sí, però darrere hi ha un discurs històric propi. Doncs no, comprem les èpiques foranes. Si els catalans no sabem explicar-nos, el rodet de la globalització ens passarà per sobre.

Maria Palau

Podeu llegir l'article original a través del següent enllaç:

https://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/2265595-el-cas-sixena-es-el-triomp-de-la-desmemoria.html?utm_source=whatsapp&utm_medium=botons&utm_campaign=com_epanoticies